

Volonterstvo kao snaga lokalne transformacije i most prema izgradnji održive i otporne zajednice: smjernice za kreiranje lokalnog programa razvoja volonterstva Grada Karlovca

Ove smjernice namijenjene su donositeljima odluka u Gradu Karlovcu s ciljem poticanja na promišljanje uloge građana i njihovog doprinosa izgradnji održive i otporne zajednice kroz izradu lokalnog programa razvoja volonterstva kao jednog od važnih preduvjeta i okvira koji će doprinijeti međusektorskoj suradnji, umrežavanju i većoj uključenosti građana. Osnova ovog prijedloga svoje uporište ima u rezultatima znanstvenih istraživanja te ispitivanja javnog mnijenja i društvenih potreba provedenih u Hrvatskoj i konzultativnom procesu s relevantnim dionicima provedenom u Karlovcu u listopadu 2024., kao i u zakonskom uređenju volonterstva u Hrvatskoj.

Smjernice konkretno definiraju strateške ciljeve u različitim sferama volontiranja, uz prateće preporuke za njihovo ostvarenje. **Svojim sadržajem smjernice mogu poslužiti kao polazišna osnova za daljnji razvoj kvalitetnog lokalnog programa za razvoj volonterstva.**

SAŽETAK

Ove smjernice usmjerene su na poticanje razvoja volonterstva u Gradu Karlovcu s ciljem izgradnje održive i otporne zajednice. Polazište za izradu smjernica svoje utemeljenje ima u rezultatima znanstvenih istraživanja, konzultacijama s dionicima i zakonskom okviru volonterstva u Hrvatskoj, a smjernice sadrže i ključne preporuke za razvoj volonterstva u Karlovcu:

- 1. Povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva:** Promocija i podizanje svijesti o važnosti volonterstva kroz primjere dobre prakse, edukaciju i poticanje vrednovanja volontiranja.
- 2. Razvoj infrastrukture za volontiranje:** Jačanje kapaciteta organizatora volontiranja, razvoj ciljanih volonterskih programa, podrška Lokalnom volonterskom centru VolonterKa te podrška drugim inicijativama koje potiču i promiču volontiranje.
- 3. Inkluzivnost, raznolikost i dostupnost volontiranja:** Stvaranje pristupačnih volonterskih programa, poticanje raznolikosti i uključivanje ranjivih skupina.
- 4. Volontiranje djece i mladih i snažnija promocija volontiranja:** Promocija i uključivanje djece i mladih u volonterske aktivnosti i povezivanje s vrijednostima solidarnosti, aktivnog građanstva i razvoja demokracije.

Implementacija ovih preporuka stvara temelj za razvoj kvalitetnog lokalnog programa razvoja volonterstva Grada Karlovca, potičući aktivno sudjelovanje građana i suradnju između sektora radi izgradnje otporne i održive zajednice.

Zašto lokalni program razvoja volonterstva?

Progresivne lokalne samouprave u Europi stvaraju strategije za razvoj zajednice, angažman civilnog društva te participaciju građana. U Hrvatskoj su slične inicijative prisutne u nekoliko gradova (npr. Sisak, Zaprešić, Pula i Šibenik...), no svakako i Karlovac, koji održava suradnju s civilnim društvom.

Donošenjem ovakvog programa Grad Karlovac može snažnije doprinijeti osnaživanju zajednice za buduće izazove kroz suradnju, umrežavanje i uključivanje građana, a u specifičnom području volonterstva.

Uključivanje građana: U središtu programa je aktivno uključivanje građana u izgradnju vlastite zajednice, potičući bolje razumijevanje lokalnih potreba, prilagođavanje volonterskih aktivnosti stvarnim potrebama građana i jačanje osjećaja pripadnosti i odgovornosti prema lokalnom okruženju, a posebice kod mladih.

Međusektorska suradnja i umrežavanje: Lokalni program razvoja volonterstva potiče suradnju između javnog, privatnog i neprofitnog sektora, omogućujući zajedničko djelovanje i optimalno korištenje resursa za rješavanje lokalnih izazova.

Otporna i održiva zajednica: Lokalni program razvoja volonterstva jača otpornost zajednice na izazove kao što su prirodne katastrofe, ekonomske krize ili društvene promjene, omogućujući građanima i organizacijama aktivno sudjelovanje u planiranju i provođenju mjera otpornosti.

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Program sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Hrvatskog centra za razvoj volonterstva i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Kontekst i problem javnih politika u području razvoja volonterstva

Unatoč postojećem zakonodavnom okviru koji podržava volontiranje u Hrvatskoj (Zakon o volonterstvu NN 58/07, 22/13, 84/21, Etički kodeks volontera NN 55/08 i drugi propisi), razvoj volonterstva posljednjih godina spontanog je karaktera, bez odgovarajućeg strateškog i sustavnog pristupa. Donositelji odluka na svim razinama pokazuju ograničen interes, nedostaje komunikacije i suradnje te nema strateških dokumenata za razvoj volonterstva i civilnog društva. Također, nedostaje razumijevanja institucija o važnosti volonterstva i financijske podrške. U isto vrijeme, recentne krizne situacije su naglasile potrebu za aktivnim uključivanjem građana u razvoj održivih i otpornih zajednica putem volontiranja i građanskog angažmana. Grad Karlovac podržava programe udruga kroz godišnji Javni poziv za financiranje projekata i programa udruga te je jedan od prioriteta poticanje volonterstva i uključivanje volontera u projekte i programe udruga. Ipak, nedostaje sustavna podrška u području volonterstva te se ističe potreba za sustavnom financijskom podrškom razvoju volonterstva kao i potreba za dijalogom između organizatora volontiranja i donositelja odluka kako bi se stvorilo pozitivno i kvalitetno okruženje za razvoj volonterstva grada Karlovca.

Volontiranje igra ključnu ulogu u životima sadašnjih i budućih generacija pružajući prilike za izražavanje solidarnosti, kao i međukulturalnu razmjenu, neformalno učenje i razvoj vještina, te na taj način podržava prava kao što su aktivno građanstvo i socijalna uključenost. Volontiranje je glavni faktor istinske društvene transformacije. Podržava socijalnu uključenost i solidarnost; podupire aktivno građanstvo, otpornost zajednice i društveni angažman; promiče zajedničke odgovornosti i europske vrijednosti. Širom svijeta svjedoci smo porasta aktivizma i volontiranja koji prelaze granice i povezuju ljude motivirane odgovoriti na globalne izazove kao što su klimatske promjene, starenje društva, migracije i pandemija COVID19. Sve je to ponovno potvrdilo važnost solidarnosti izvan granica kao načina rješavanja zajedničkih izazova i nejednakosti, kao i zaštite i podrške ranjivim osobama. Volontiranje doprinosi europskom socijalnom modelu, sigurnosti, miru, koheziji i prosperitetu. Ono pruža okvir za konstruktivan narativ za budućnost Europe kao alternativu ekstremističkim i populističkim pogledima, ideologijama i akcijama te može doprinijeti njihovoj prevenciji. Volontiranje može aktivno spriječiti govor mržnje, promicati inkluziju i toleranciju, doprinositi međugeneracijskom pristupu i omogućiti građanima da budu izravno aktivni u razvoju Europe kakvoj teže.

Blueprint for European Volunteering 2030, Centre for European Volunteering, 2021.

Volonterstvo je vrlo važan čimbenik društvene zajednice koji ima sposobnost transformacije zajednice i pojedinaca, potiče pozitivne promjene i jača društvenu koheziju. Rezultati nedavno provedenih istraživanja u Hrvatskoj svjedoče o pozitivnim stavovima prema volontiranju i visokoj motivaciji mladih volontera pa tako opća populacija Hrvatske pozitivno gleda na volontiranje, s više od 80% građana koji se slažu s tvrdnjama da volontiranje promiče osjećaj brige za druge, solidarnost, povezanost, kvalitetu života zajednice i praktično iskustvo. Trendovi govore o porastu neformalnih volonterskih inicijativa, kratkotrajnog volontiranja te interesa za online volontiranjem. Smanjenje suradnje između organizacija koje uključuju volontere, nedostatak adekvatnih volonterskih programa, slabiji interes donositelja odluka, nedostatak javnih politika na lokalnoj/regionalnoj i nacionalnoj razini te nedostatak financijskih sredstava i podrške predstavljaju izazove za održavanje i unaprjeđenje volonterskih programa te ističu potrebu za daljnjim naporima kako bi volontiranje postalo dostupno svim građanima. S obzirom na rezultate istraživanja, uočene trendove i iskustva dionika u ovom području, važno je raditi na razvijanju strateškog, horizontalnog pristupa razvoju volonterstva na svim razinama s ciljem poticanja na promišljanje uloge građana i njihovog doprinosa izgradnji održive i otporne zajednice kroz volonterstvo.

Izveštaj o stanju volonterstva u Hrvatskoj, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2024.

Ključna područja za razvoj volonterstva i definiranje strateških ciljeva i mjera Programa za razvoj volonterstva Grada Karlovca

I. Povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva

II. Razvoj lokalne infrastrukture za volontiranje

III. Inkluzivnost, raznolikost, dostupnost volontiranja i inovacije

IV. Volontiranje djece i mladih i promocija volontiranja u kontekstu solidarnosti i aktivnog građanstva

Polazišne osnove za izradu ovih smjernica utemeljene su u postojećim zakonskim i pravnim aktima o volonterstvu u Hrvatskoj, rezultatima i analizama provedenih recentnih znanstvenih istraživanja, izvještajima volonterskih centara, ispitivanjima javnog mnijenja i društvenih potreba u području volonterstva te Nacrtu za europsko volontiranje 2030. (engl. Blueprint for European Volunteering 2030). Naslanjajući se na to, Udruga Carpe Diem je kao lokalni volonterski centar u Karlovcu, u suradnji s Hrvatskom centrom za razvoj volonterstva, **potaknula i organizirala konzultativni proces u listopadu 2024. u Karlovcu**, na kojem je okupila 20 predstavnika udruga, ustanova, institucija, kao i predstavnike lokalne samouprave s ciljem pokretanja dijaloga o kreiranju lokalne politike usmjerene na razvoj volonterstva. Kao aktualni trendovi, ali i izazovi u području volontiranja među ključnim dionicima u Karlovcu prepoznati su:

- Nedostatna volonterska infrastruktura, odnosno nedostatak resursa za podršku volonterima i razvoj volonterskih programa.
- Nedostatna promocija i svijest o važnosti i utjecaju volontiranja na humani i održivi razvoj.
- Promjene u navikama i načinima volontiranja – motivacija za volontiranjem, porast broja kratkoročnih volontera, porast neformalnih oblika volontiranja, nedostatak interesa, sagorijevanje i nedostatak dugoročnih volontera.
- Izostanak inkluzivnosti i dostupnosti volontiranja različitim profilima građana.
- Ograničeni utjecaj volontiranja zbog nepostojanja sustavnog mjerenja društvenog utjecaja volontiranja.
- Nedovoljno iskorišteni potencijali za međusektorsku suradnju, a posebice suradnja s poslovnim organizacijama u svrhu razvoja volontiranja zaposlenika i društveno odgovornog poslovanja.
- Nepostojanje strateškog okvira za daljnji razvoj volonterstva te slab interes donositelja odluka za područje volontiranja.

Preporuke za uvrštavanje strateških ciljeva i mjera koji će doprinijeti kvaliteti Programa za razvoj volonterstva Grada Karlovca

Strateški cilj 1.: Povećati broj građana uključenih u volontiranje te vrednovati doprinos građana kroz volontiranje.

Mjere/aktivnosti:

- Promovirati i podići svijest o važnosti volonterstva za zajednicu i društvo u cjelini kroz promociju primjera dobre prakse, radionice, prezentacije, kampanje itd.
- Promovirati i isticati korisnost volontiranja za djecu i mlade u području razvoja kompetencija, prednosti u obrazovanju i zapošljavanju, kvalitetnog provođenja slobodnog vremena, širenje mreže kontakata.
- Poticati volontiranje već od najmlađe dobi kroz razvoj školskog volontiranja.
- Organizirati informativne i edukacijske sadržaje o vrijednostima volonterstva i vrijednostima koje volontiranje podržava.
- Vrednovati volonterstvo u javnosti: povećanje vrednovanja volontiranja u svim sektorima kroz različite poticaje lokalne samouprave (npr. nagrađivanje volontera).
- Prepoznavati doprinos volontera kroz poticanje procesa priznavanja prednosti za volontere pri zapošljavanju i potvrde o kompetencijama stečenim kroz volontiranje.

Strateški cilj 2.: Razviti održivu infrastrukturu za volontiranje kroz jačanje kapaciteta organizatora volontiranja i organizacija u području infrastrukture volonterstva, razvoj međusektorske suradnje te pružanje podrške volonterima kako bi se povećao opseg, kvaliteta i utjecaj volontiranja.

Mjere/aktivnosti:

- Osigurati kontinuirana i održiva sredstva kroz gradski proračun za financiranje Lokalnog volonterskog centra VolonterKa Udruge Carpe Diem.
- Osigurati sredstva u proračunu u sklopu natječaja različitih odjela u kojima su troškovi volonterskog programa prihvatljivi i jasno istaknuti (npr. trošak plaće koordinatora volontera, troškovi rada volontera, osiguranje volontera, mentorstvo, psihološka podrška kada je potrebna itd.) sve što je dozvoljeno prema Zakonu o volonterstvu.
- Poticati razmjenu iskustava i suradnju udruga i obrazovnih, zdravstvenih i drugih ustanova.
- Osigurati podršku neformalnim volonterskim inicijativama kroz dostupnost resursa poput stručnjaka, edukacija i opreme te usmjeravanje prema standardima civilnog djelovanja i korisnim ciljevima.
- Poticati veće uključivanje poslovnog sektora u lokalni razvoj volonterstva kroz promociju i povećanje vidljivosti tvrtki (npr. logotipi, javno objavljivanje njihove podrške) koje se uključuju u volonterske aktivnosti te kroz stvaranje baze tvrtki s ponudom specifičnih usluga koje mogu ponuditi OCD-ovima u području volonterstva.
- Poticati organizaciju lokalnih kampanja za promociju volonterstva kroz snažniju suradnju Grada, organizatora volontiranja i građana.
- Organizirati strukturirani dijalog u zajednici u kojem je Grad inicijator dijaloga, lokalni volonterski centar koordinator, a koji uključuje sve relevantne dionike u ovom području u procese donošenja odluka.
- Promovirati i poticati poštivanje zakonskog okvira u području volonterstva kroz uvođenje poticaja i sankcija (npr. bodovi u natjecajima za organizacije koje poštuju zakonske odredbe u području volonterstva).
- Uspostaviti beneficije za volontere u obliku popusta u gradskim ustanovama kulture, sporta, javnog prijevoza i slično.

Strateški cilj 3.: Povećati inkluzivnost, raznolikost i dostupnost volontiranja

Mjere/aktivnosti:

- Osigurati sredstva kroz lokalni proračun i druge izvore sredstava za prilagodbu volonterskih programa i stvaranje preduvjeta za sudjelovanje volontera različitih profila u volontiranju (npr. za stručnu edukaciju koordinatora za rad s ranjivim skupinama, za uklanjanje arhitektonskih barijera, prijevoz, materijale).
- Sensibilizirati građane i javnost o raznim skupinama korisnika, inkluzivnom volontiranju i njegovim dobrobitima kroz edukaciju i uključivanje u volonterske aktivnosti.
- Poticati razvoj volonterskih programa prilagođenih različitim ciljanim skupinama u različitim sektorima i područjima, kao što je socijalna skrb, zdravstvo, obrazovanje, zaštita okoliša, kultura kroz suradnju Grada, lokalnog volonterskog centra i drugih dionika.
- Poticati međusektorsku suradnju organizacija koje rade s ranjivim skupinama s ostalim organizacijama i ustanovama iz različitih područja.
- Provesti javne kampanje s ciljem informiranja i edukacije raznih skupina koje bi se mogle uključiti u volontiranje.
- Jačati promociju volontiranja koja potiče raznolikost i naglašava primjere dobre prakse.

Strateški cilj 4.: Povećati broj djece i mladih uključenih u volontiranje i povezivanje s vrijednostima solidarnosti i aktivnog građanstva

Mjere/aktivnosti:

- Promovirati volonterstvo i njegove dobrobiti za djecu i mlade kroz primjere dobre prakse u obliku dinamičnih videozapisa i suradnju s poznatim osobama.
- Poticati uspostavu školskih volonterskih klubova i suradnju odgojno – obrazovnih ustanova s udrugama i drugim odgojno - obrazovnim i ostalim ustanovama kroz radionice za isticanje stjecanja novih iskustava i osobnih dobrobiti, kao i dobrobiti za zajednicu.
- Poticati uključivanje djece u volontiranje već od vrtićke dobi.
- Promovirati i poticati razvoj volonterskih aktivnosti i klubova u strukovnim školama.
- Promicati volonterstvo temeljeno na solidarnosti i aktivnom građanstvu kroz međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje i slične predmete u odgojno – obrazovnim ustanovama.
- Osigurati kontinuiranu podršku koordinadorima volontera u odgojno – obrazovnim ustanovama.
- Osigurati financijsku podršku volonterskim programima u odgojno – obrazovnim ustanovama.
- Osigurati različite oblike prepoznavanja i promocije nastavnika i stručnog osoblja zaduženih za vođenje i koordinaciju volonterskih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama.
- Planirati proračunska sredstva usmjerena uspostavljanju novih i daljnjem razvoju postojećih volonterskih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama.

ZAKLJUČAK

Usvajanjem i provedbom ovih smjernica za razvoj volonterstva u Gradu Karlovcu stvara se temelj za održivi i inkluzivan razvoj volonterstva koji će pridonijeti izgradnji otporne i održive zajednice. **Ključne preporuke obuhvaćaju povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva, razvoj infrastrukture za volontiranje, poticanje inkluzivnosti i raznolikosti u volonterskim aktivnostima, pripremu za krizne situacije te angažman djece i mladih u volontiranju.**

Ove smjernice naglašavaju važnost uključivanja građana u oblikovanje vlastite zajednice, potičući njihovo aktivno sudjelovanje i odgovornost prema lokalnom okruženju. Također, promiču suradnju između sektora (javnog, privatnog i civilnog) kako bi se optimalno iskoristili resursi za rješavanje lokalnih izazova. Najvažniji dionici za razvoj volonterstva su građani, posebice mladi, kod kojih treba razvijati pripadnost lokalnoj zajednici i potrebi poboljšanja života u njoj.

Kroz ove preporuke Grad Karlovac može dodatno ojačati ulogu lidera u području razvoja volonterstva i stvoriti otpornu i održivu zajednicu koja je spremna odgovoriti na izazove budućnosti. Ovaj program ima potencijal potaknuti pozitivne promjene u zajednici te jačati osjećaj zajedništva i odgovornosti prema gradu.

Reference:

1. Volonterstvo u Hrvatskoj: stanje, trendovi i utjecaj na društvo. Izvještaj o stanju volonterstva u Hrvatskoj, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2024.
2. Blueprint for European Volunteering 2030, Centre for European Volunteering, 2021.
3. Smjernice za kreiranje javnih politika u području razvoja volonterstva, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2023.
4. Rezultati znanstvenih istraživanja i ispitivanja javnog mnijenja i društvenih potreba (<https://www.hcrv.hr/resursi/publikacije>)